

І. П. Онищенко, Н. П. Осокіна

ПАМ'ЯТІ ОЛЕКСАНДРА ОЛЕКСАНДРОВИЧА ФАЛОВСЬКОГО*(До 100-річчя від дня народження)*

У цьому році геологічна спільнота відмічає 100-річчя від дня народження відомого гідрогеолога Олександра Олександровича Фаловського — провідного наукового співробітника Інституту геологічних наук (ІГН) НАН України, головного інженера Дослідного підприємства при ІГН, кандидата геолого-мінералогічних наук, ветерана Великої Вітчизняної війни.

О. О. Фаловський народився 18 серпня 1909 р. у м. Костянтинівка на Донеччині. В ранньому дитинстві, в рідному Донбасі, на р. Кривий Торець він почав усвідомлювати, як багато лиха природі може завдати нерозумна діяльність людини — екологічні проблеми рідного краю виникали прямо перед його очима.

Навчання в початковій школі юнак поєднував із роботою кур'єра у конторі. У 1928 р. закінчив

школу ФЗН (фабрично-заводського навчання), деякий час працював на заводі. У 1929-му був направлений на навчання до Києва, закінчив Гірничо-геологічний інститут, де здобув кваліфікацію інженера геолога за фахом "Гідрогеологія та інженерна геологія". У 1935 р. захистив диплом: "Шахтні води Криворіжжя як об'єкт методичного вивчення та приклад боротьби з обводненням на шахті ім. Калініна рудоуправління "Правда". До 1942 р. Олександр Олександрович працював інженером, старшим геологом, начальником пошукової партії "Водоканалпроект" Києва та Харкова. У перший рік Великої Вітчизняної війни знаходився у відрядженні в Західному Сибіру. Вишукували джерела господарсько-питного водопостачання для феросплавного заводу Старокузнецька.

У липні 1942 р. О. О. Фаловський вступив у стрілецький корпус добровольців-сибіряків, що входив до складу 10-ї армії. Воював на Центральному і Західному фронтах. У грудні 1942 р. був поранений. Після лікування закінчив курси лейтенантів. І знову Західний, 2-й Білоруський, Прибалтійський та Ленінградський фронти у складі своєї ж 10-ї гвардійської армії. Обіймав посаду начальника штабу навчально-стрілецького та стрілецького батальйонів 85-ї гвардійської Ризької Червонопрапорної стрілецької дивізії. Ще раз був поранений весною 1945 р. Демобілізований у грудні 1945 р. у званні гвардії капітана. Нагороджений орденом Вітчизняної війни першого ступеня, орденом Червоної Зірки, орденом Богдана Хмельницького (2005 р.), медалями.

У 1946 р. після демобілізації О. О. Фаловський, повернувшись до Києва, почав працювати виконуючим обов'язки старшого наукового співробітника ІГН Академії наук України. Через два роки захистив дисертацію: "Гідрологічне районування Дніпровського буровугільного басейну та типізація обводнення буровугільних родовищ" й отримав вчену ступень кандидата геолого-мінералогічних наук.

Вивчаючи гідрогеологічні умови свого рідного Донбасу, Олександр Олександрович почав досліджувати вплив регулювання поверхневого стоку на режим підземних вод та продуктивність водозаборів. Ще в 60-ті роки він попереджує гідрогеологічну спільноту, що регулювання поверхнево-

9 травня 2006 р. — останній День Перемоги у житті О. О. Фаловського. За ним біля пам'ятника Вічної Слави воїнам, загиблим у роки Великої Вітчизняної війни, Президент України В. А. Ющенко і члени уряду

го стоку Сіверського Дінця викличе зниження рівня води в намулах, в крейдових відкладах, що їх підстеляють, а в депресійних лійках водозаборів будуть також спостерігатися відповідні зниження динамічних рівнів. З цим буде пов'язане зменшення продуктивності експлуатаційних свердловин та зростання мінералізації води, що йде на споживання людиною, а відтак ці процеси можуть зашкодити нині суцям і грядущим поколінням.

О. О. Фаловським були розроблені та науково обґрунтовані заходи зі збагачення та штучного поповнення підземних вод шляхом влаштування наливних ставків на надзаплавних терасах або вздовж контакту цих терас із заплавами, а також вказані місця, де це можна робити насамперед (Маяки, Світличне, Слов'яносербськ).

Протягом тривалого часу Олександр Александрович був керівником державної теми "Гідрогеологічні основи раціонального використання, охорони та збагачення підземних вод Української РСР". Обравши на зорі юності шлях створення здорового середовища для проживання людини, очищення й охорони гідросфери як основний напрям своєї діяльності, він йшов цим шляхом все життя.

Вже на початку 70-х років стало зрозуміло, що стан забезпечення водою багатьох регіонів України, насамперед Донбасу, Криму, Причорномор'я, значно погіршився. Інтенсивна експлуатація водоносних горизонтів призвела до висна-

ження підземних вод, відбилася на розвитку продуктивних сил. Підземні води, що використовувалися промисловістю, випускаються після технологічних циклів забрудненими. Стоки ці, в свою чергу, забруднюють водоносні горизонти, особливо розміщені близько до поверхні.

Такий стан, як визначав О. О. Фаловський у виступах на багатьох нарадах та у своїх публікаціях, є не стільки наслідком стрімкого розвитку народного господарства, скільки породжується недостатньою культурою цього розвитку, слабкістю постановки та результативності науково-дослідних, дослідно-експериментальних, виробничих робіт щодо вивчення цих явищ та процесів, наукового їх аналізу, теоретичного обґрунтування, розробки та дійового впровадження ефективних засобів боротьби з цими негативними наслідками.

Дослідник відмічав і те, що географія виявлених ділянок забруднення підземних вод постійно розширюється — від Закарпаття до Донбаського Придніпров'я та від Причорномор'я до Полісся. Підкреслював, що характер такого забруднення досить різноманітний, а ареали ураження водоносних горизонтів сягають тисяч квадратних кілометрів, проникаючи в глибину до сотень метрів.

Прикро, звісно, що слова, сказані чотири десятиріччя тому, повторюємо й сьогодні. Втім, якби така обґрунтована і справедлива оцінка того

часу була не зроблена, якби не спонукала ота оцінка до практичних дій, сьогодні б ми мали, певно, ще гіршу картину.

Олександр Олександрович Фаловський — автор 100 друкваних наукових праць і 118 рукописних.

До останніх днів Олександр Олександрович працював у Всеукраїнській секції охорони надр та екологічної геології Українського товариства охорони природи, партійній організації, Раді ветеранів, залишаючись вірним своїм переконанням, за що користувався повагою колег. Щороку брав активну участь в урочистих зборах до Дня Перемоги в ІГН НАН України. О. О. Фаловський нале-

жав до справжніх вчених, які пропагують передову гідрогеологічну науку широкому загалу населення. За два роки до 100-річного ювілею, 31 березня 2007 р. припинило битись його серце.

Геологічна спільнота України пам'ятає Олександра Олександровича Фаловського. Його наукові праці в галузі раціонального використання, охорони та збагачення підземних вод України і в наш час широко використовуються вченими та практиками-гідрогеологами.

Ін-т геол. наук НАН України,
Київ
E-mail:geoj@bigmir.net

Стаття надійшла
27.04.09